finnfund

# Asiantuntijalausunto

Minnamari Marttila
Hallintojohtaja, toimitusjohtajan sijainen

1.10.2024

**Halituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025**

**Teema: Kansainvälinen kehitysyhteistyö**

Asiantuntijalausunto valtiovarainvaliokunnan hallinto- ja turvallisuusjaostolle

Hallituksen talousarvioesityksessä vuodelle 2025 esitetään kansainväliseen kehitysyhteistyöhön 1,1 miljardia euroa ja varsinaiseen kehitysyhteistyöhön 534 miljoonaa euroa. Suomen kehitysyhteistyössä Finnfundin tehtävänä on rahoittaa yrityshankkeita kehitysmaissa. Finnfundin pääoman korottamiseen talousarvioesityksessä ehdotetaan 5 miljoonaa euroa aiempien vuosien 10 miljoonan euron sijaan. Ehdotuksessa on huomioitu hallituksen keväällä 2024 lisätoimena päättämä alenema pääomitukseen. Kehittyvien maiden tukemista laina- ja sijoitusmuotoisella kehitysyhteistyörahoituksella ehdotetaan jatkettavaksi 70 miljoonalla eurolla vuoden 2024 tapaan. Näistä varoista tehdään mahdollinen sijoitus Finnfundin hallinnoimaan rahastoon, joka sijoittaa digitalisaatiota edistäviin hankkeisiin kehittyvissä maissa. Vuosittaisen pääomituksen osalta Suomen valtion panostus Finnfundiin on merkittävästi alhaisempaa verrattuna muihin Pohjoismaisiin kehitysrahoittajiin. Tältä osin Finnfund tulee enenevissä määrin rahoittamaan toimintaansa yksityisellä pääomalla.

Ukraina on hallituskaudella Suomen suurin kehitysyhteistyön kohde. Tuki Ukrainalle -momentille ehdotetaan yhteensä 47,3 miljoonaa euroa, joka on 14,5 miljoonaa euroa enemmän kuin vuoden 2024 varsinaisessa talousarviossa, sekä 40 miljoonaa euroa sitoumusvaltuuksia. Niin ikään talousarvioesityksessä mainitaan valtuus Finnfundin erityisriskiluottotappioihin, mutta tämä viittaa olemassa oleville sijoituksille annetun riskinjaon jatkumiseen. Kyse on siis aiemmin tehtyihin sijoituspäätöksiin liittyvien riskien jakamisesta, ei uusista sijoituksista tai riskeistä. Riskinjakovaltuus ei ole käytettävissä uusiin sijoituspäätöksiin Ukrainaa lukuun ottamatta.

Suomen kehitysrahoituksen kokonaisuudessa Finnfund on pieni, mutta erityisen vaikuttava osanen.

## Etenkin köyhimmät taloudet kärsineet viime vuosien shokeista

Vaikka viime vuosien akuutit shokit ovat hellittäneet, maailmantalouden kasvunäkymät ovat pandemiaa edeltävää aikaa vaimeammat. Shokit ovat jättäneet syvät arvet etenkin köyhimpien talouksien kasvuun. Köyhimpien talouksien kansantalouden koko on yli seitsemän prosenttia alhaisempi vuonna 2024, verrattuna pandemiaa edeltäneeseen kasvu-uraan. Etenkin elinkustannusten nousu ja ilmastoriskien voimistuminen painavat köyhimpien talouksien näkymiä.

Viime vuosien shokkien kärjistämien makrotaloudellisten haasteiden sekä samanaikaisen dollarin vahvistumisen ja korkojen nousun myötä monet Finnfundin sijoituksille tärkeät taloudet ovat hankalassa tilanteessa.

Etenkin Afrikassa ulkoisen rahoituksen saanti on huomattavasti hankaloitunut, ja samaan aikaan Kiinan velananto julkiselle sektorille on voimakkaasti vähentynyt. Lisäksi kahdenvälinen kehitysapu on laskenut pandemian

aikaisesta huipusta. Tämä on johtanut velkariskien nousuun ja jopa maksukyvyttömyyteen. Esimerkiksi Ghana, Sambia ja Sri Lanka ovat joutuneet velkajärjestelyihin ja mm. Keniassa, Etiopiassa, Egyptissä ja Tunisiassa valtion maksukyky on erittäin haavoittuvassa asemassa. Yhdysvaltain keskuspankin korkojen laskun odotetaan tuovan jonkin verran helpotusta. Vuonna 2024 on nähty myös onnistuneita valtionvelkapapereiden liikkeellelaskuja Saharan etelänpuoleisessa Afrikassa kahden vuoden tauon jälkeen. Tästä huolimatta, korkeat velanhoitokulut tulevat painamaan velkaantuneiden maiden kykyä sijoittaa kasvuun ja kehitykseen.

Talouden haasteiden lisäksi poliittiset riskit ovat koholla. Riskit ovat koholla etenkin Sahelin alueella, missä viimeisen kolmen vuoden aikana on nähty yhteensä seitsemän vallankaappausta entisissä Ranskan siirtomaissa. Myös Afrikan sarven jännitteet ovat kasvamassa, esim. Etiopian ja Somalian välien kiristyessä.

Makrotaloudellisen ja poliittisten riskien kasvu näkyy suoraan myös yksityisen sektorin toimintaympäristössä. Yksityinen sektori vastaa noin 90 % kehittyvien maiden työpaikoista. Nopea inflaatio, korkojen nousu ja heikkenevät valuuttakurssit vaikeuttavat yritysten dollarimääräisten velkojen maksua. Julkisen sektorin maksukyvyn heikkeneminen rajoittaa myös yksityisen yritysten rahoituksen saatavuutta. Lisäksi valtion varojen valuessa rahoituskulujen hoitoon, julkisen sektorin kyky investoida talouden kehitykseen on heikko. Julkisen sektorin haasteet korostavat *yksityisen sektorin kriittistä merkitystä kestävän kehityksen tarpeiden rahoittamisessa*. Kannattavat sijoitukset takaavat myös sen, että jo saavutetut kehitysvaikutukset säilyvät myös rahoituksen päättymisen jälkeen. Vastuullisiin, vaikuttaviin ja kannattaviin yrityksiin sijoittamalla varmistetaan, että sijoituskohde ei jää riippuvaiseksi kehitysavusta, vaan pystyy tuottamaan kehitysvaikutuksia myös sijoituksen päätyttyä.

## Ennätysvuosi sijoituksien määrässä

Finnfundin omistajaohjausmuistio vuosille 2024–2027 julkaistiin vuoden 2023 lopulla. Muistio antaa pidemmän aikavälin suuntaviivat Finnfundin toiminnan kehittämiselle. Siinä missä tavoitteet YK:n kestävän kehityksen tavoitteisiin keskittyvän rahoituksen sekä yksityisen pääoman mobilisoinnin osalta pysyivät ennallaan, linjattiin omistajaohjausmuistiossa myös merkittävistä uusista painotuksista, jotka tulevat vaikuttamaan Finnfundin toimintaan monella tasolla. Näistä suurimpina muutoksina Finnfund näkee kaikkein köyhimpiin maihin kohdistuvien sijoitusten painotuksen ja vuodesta 2012 alkaen voimassa olleen erityisriskirahoitusinstrumentin poistumisen, sekä suomalaisen intressin voimakkaan korostamisen niin yritysyhteistyön kuin sektoripainotusten osalta. Omistajaohjausmuistio on otettu vastaan positiivisesti, ja se integroitiin välittömästi niin henkilö- kuin organisaatiokohtaisiin tavoitteisiin. Omistajaohjausmuistio asettaa myös keskeiset raamit Finnfundin uudelle strategialle, joka valmistuu vuoden 2024 lopulla.

Vuonna 2023 valmisteltiin ennätysmäärä sijoituksia, yhteensä 35 uutta hanketta, yhteensä 256 miljoonalla eurolla. Salkun koko vuoden 2023 lopussa oli 831 miljoonaa euroa. Kun summaan lisätään sijoituspäätökset ja maksusitoumukset, oli salkun kokonaiskoko 1,23 miljardia euroa. Vuoden 2023 tulos oli 3,8 miljoonaa euroa.

## Ukraina

Suomen kansallisen Ukrainan jälleenrakentamissuunnitelman mukaisesti Finnfundin pääomaa korotettiin 25 miljoonalla eurolla vuonna 2024, minkä lisäksi Suomen valtio on antanut Finnfundille Ukrainaan kohdistuvia sijoituksia koskevan 20 miljoonan euron erityisriskirahoitussitoumuksen. Pääomakorotus ja erityisriskirahoitus Ukrainassa ovat osa identifioituja rahoitusratkaisuja, joilla helpotetaan suomalaisten yritysten osallistumista Ukrainan jälleenrakentamiseen. Mahdolliset tappiot tulevat korvattavaksi aikaisintaan vuonna 2025, mutta todennäköisesti vasta myöhemmin.Korotettu pääoma tullaan investoimaan hankkeisiin, joissa suomalaisyritykset ovat mukana joko Ukrainassa sijaitsevan yrityksen omistajina, tai myymässä tuotteita ja palveluita ukrainalaiselle sijoituskohteelle.

Syyskuun 2024 lopussa Finnfundin pipelinessa on kaksi hanketta Ukrainassa, joihin Finnfund ja sijoitusyhtiöt ovat yhdessä kontaktoineet yli 40 suomalaista palvelun- tai tavaroidentoimittajiksi soveltuvaa yritystä. Yritykset ovat edenneet konkreettisiin kauppoihin ja niiden esivalmisteluihin. Lisäksi toisessa hankkeessa sijoituksen kohteena oleva ukrainalaisyhtiö on suomalaisomisteinen. Uusien hankkeiden etsintä jatkuu esimerkiksi marraskuun 2024 EU-Ukraine Invest Forumissa ja Rebuild Ukraine -messuilla Varsovassa, joihin paikalle odotetaan Finnfundin ohella kymmeniä suomalaisyrityksiä.

## Suomalaiset yritykset osana Finnfundin toimintaa

Finnfund tekee aktiivista yhteistyötä suomalaisten yritysten kanssa. Viime vuosina noin 25–40 % Finnfundin uusista sijoituspäätöksistä on kohdistunut hankkeisiin, joissa suomalainen yritys on ollut mukana joko sijoituskohteena (suomalaisomisteinen yritys kehittyvillä markkinoilla), palvelun- tai tavarantoimittajana, tai kanssasijoittajana.

Finnfund myös etsii ja yhdistää suomalaisyrityksiä portfolioyhtiöidensä kanssa kaupallisen yhteistyön aloittamiseksi. Etsimis- ja yhdistämistyötä tehdään niissä tapauksissa, joissa portfolioyhtiöillä on kaupallisia tarpeita, joihin suomalaisyritykset pystyvät vastaamaan myymällä tuotteitaan tai palveluitaan. Näin suomalaisille yrityksille avataan konkreettisia ja merkittäviä kaupallisia mahdollisuuksia, joista yritykset eivät muutoin olisi tulleet tietoisiksi.

Suomalaisyrityksiin ylläpidetään tiiviitä yhteyksiä, ja uusia yrityksiä ja hankkeita identifioidaan aktiivisesti. Finnfund vastaanottaa yhteydenottoja suomalaisyrityksiltä lähes päivittäin. Suomalaisyritysten löytämisessä ja rahoittamisessa tehdään tiivistä yhteistyötä Team Finland -verkoston kanssa, johon Finnfund kuuluu.

## Poimintoja vaikuttavuudesta

**Työpaikat ja säännölliset palkkatulot ovat tärkeä tie pois köyhyydestä.** Salkkuyhtiömme tarjosivat vuonna 2022 työtä ja toimeentuloa yli 270 000 ihmiselle ja epäsuoraan vaikuttavat 1,5 miljoonan työpaikan ylläpitoon tai syntymisen.

**Energiasektorilla** yhtiömme tuottivat vuonna 2022 yhteensä 9100 GWh uusiutuvaa energiaa, mikä auttoi välttämään noin 145 000 tonnia CO2 päästöjä. Tämä vastaa noin 50 000 dieselauton vuosipäästöjä.

**Maataloussektorin yrityksemme vahvistavat paikallista ruokaturvaa**. Vuonna 2022 salkkuyhtiömme tuottivat ruokaa määrän, joka 500 000 henkilön vuotuista kalorintarvetta. Lisäksi yhtiöidemme arvoketjuihin osallistuminen hyödytti yli 6 miljoonaa pienviljelijäkotitaloutta.

**Rahoitussektorilla** keskitymme rahoituslaitoksiin, jotka pyrkivät tarjoamaan **rahoitusta pienille ja keskisuurille sekä mikroyrityksille**, erityisesti ryhmille, jotka ovat perinteisesti olleet rahoituspalveluiden ulkopuolella. Vuonna 2022 salkkuyhtiömme rahoittivat yli 6 miljoonaa pienyritystä, joista 68 % olivat naisten omistamia.

**Metsäsektori on noussut tärkeäksi tekijäksi kamppailussa ilmastonmuutosta vastaan**. Vuonna 2022 salkkuyhtiömme istuttamat metsät sitoivat yli 185 000 tonnia CO2, mikä on yli kaksi kertaa salkkuyhtiöidemme päästöjä vastaava määrä.

**Digitaaliset palvelut ja infrastruktuurin rakentaminen** edistää talouskasvua sekä ihmisten pääsyä mm. rahoituspalveluiden, koulutuksen sekä terveyspalveluiden piiriin. Sektori onkin lyhyessä ajassa noussut yhdeksi Finnfundin pääsektoreista. Hankeyhtiöidemme toiminnan ansioita yli 150 miljoonaa ihmistä on päässyt parempien ja/halvempien palveluiden piiriin, jossa yhteydet tyypillisesti ovat kalliita ja epävakaita.

Finnfundiin kohdistetut valtion varat eivät kulu vaan kiertävät

Suomen kehitysyhteistyövaroja on ohjattu Finnfundiin kahdella edellisellä hallituskaudella pääasiassa finanssisijoituksina eli korollisina lainoina. Edellinen laina myönnettiin vuonna 2019. Finnfund sijoittaa lainatun pääoman taloudellisesti kannattaviin, vastuullisiin ja kehitysvaikutuksia tuottaviin investointeihin kohdemaissa, ja maksaa valtiolle korkoa lainastaan. Finnfundiin sijoitetut varat menevät kokonaisuudessaan suoraan kehitysmaihin ilman ylimääräisiä hallinnointikuluja. Finnfundin toiminnan kulut maksetaan toiminnan tuotoista. Finnfundille myönnetyt finanssisijoituslainat ja pääomankorotukset on kokonaisuudessaan käytetty valtio-omistajan asettamien ja eduskunnan hyväksymien tavoitteiden mukaisesti.

Valtion panostukset Finnfundin pääomankorotuksiin ovat pitkällä aikavälillä olleet keskimäärin vain alle prosentin luokkaa Suomen kehitysyhteistyömenoista ja Finnfundille myönnetyt lainat keskimäärin vain vähän enemmän, eli yhteenlaskettu valtion panostus on ollut vajaan 20 miljoonan euron suuruusluokkaa. Silti Finnfundin sijoituspäätösten vuotuinen volyymi on viime vuosina ollut yli 200 miljoonan euron suuruusluokkaa. Finnfundin sijoitusten yhteenlaskettu määrä, kun mukaan luetaan myös maksamattomat sitoumukset ja päätökset, hipoo jo 1,3 miljardia euroa. Se, että Finnfundista on pienehköillä panostuksilla kehittynyt keskeinen osa Suomen kehitysyhteistyötä, johtuu ennen kaikkea toimintamallista, jossa sijoituksia tehdään yksityissektorin kannattaviin hankkeisiin niin, etteivät rahat kulu hankkeissa, vaan kiertävät tuottoineen yhä uusiin hankkeisiin.

Lisäksi valtion rahoitus mahdollistaa kokoaan suuremman rahoituksen kestävään kehitykseen. Valtion pääomituksen tuella Finnfund pystyy ohjaamaan myös yksityistä pääomaa kehittyviin maihin esimerkiksi laskemalla liikkeelle yksityisiä joukkovelkakirjoja ja tarjoamalla suomalaisille sijoittajille kanssasijoitusmahdollisuuksia hankkeissaan. Finnfund perusti vuonna 2020 OP-ryhmän kanssa Suomen ensimmäisen globaalin vaikuttavuusrahaston, ja on EU:n pilariarvioinnin läpikäytyään hyödyntänyt EU:n Global Gateway -aloitteen alaisia takuita useissa sijoituksistaan esimerkiksi digisektorilla vuodesta

2023 alkaen. Uusia EU-takuuohjelmia neuvotellaan parhaillaan mm. Ukrainaa koskien. Finnfund on myös käynnistänyt uuden digisektorin sijoitusrahaston, johon kerätään yksityistä sijoituspääomaa niin Suomesta kuin ulkomailta. Vuonna 2023 Finnfundin maksatuksista 86 miljoonaa euroa laskettiin Suomen viralliseen kehitysapuun (ODA-rahoitus).

## Suomalainen osaaminen tukee kestävää kehitystä

Valtionyhtiönä Finnfundin toiminta tukee suoraan Suomen kehitysyhteistyön tavoitteita. Finnfundin sijoitukset edistävät vuoden 2024 kauppa- ja kehitysselontekoon keskeisenä kuuluvia kaupan ja kehityksen yhdistämispyrkimyksiä, ja huomattava osa sijoituksista edistää suomalaisyritysten liiketoimintaa. Lisäksi Finnfundin sijoitukset edistävät myös muita kehityspolitiikan prioriteetteja, kuten tasa-arvoa, ilmastoa ja koulutuksen kehittämistä. Ulkoministeriön kehityspoliittinen osasto asettaa Finnfundille vuosittaiset omistaja- ja kehityspoliittiset tavoitteet omistajaohjausmuistiossa, joka on julkinen ja sidosryhmien kommentoitavissa oleva asiakirja.

Finnfundin toimintaa on arvioitu viime vuosina tarkasti, laajimmin ulkoministeriön teettämässä kansainvälisessä evaluaatiossa, ulkoministeriön sisäisen tarkastuksen teettämässä tarkastuksessa, mutta myös EU:n pilariarvioinnissa, OP-ryhmän vaikuttavuusrahaston due diligencessä, valtiontalouden tarkastusviraston (VTV) tarkastuksessa ja viimeisimpänä aluehallintoviraston (AVI) tarkastuksessa, joka koski rahanpesulain toimeenpanoa.